

Erfaren kommunes kompetenceudvikling af mindre erfaren kommune

- en succes ved rehabilitering af borgere med kræft

Sygeplejerske Karin Birtø¹, sygeplejerske Anne Friis² og centerchef Jette Vibe-Petersen¹
Marts 2014

¹ Center for Kræft og Sundhed København, Københavns Kommune

² Frederiksberg Sundhedscenter, Frederiksberg Kommune

F R E D E R I K S B E R G
K O M M U N E

Erfaren kommunes kompetenceudvikling af mindre erfaren kommune - en succes ved rehabilitering af borgere med kræft

Sygeplejerske Karin Birtø¹, sygeplejerske Anne Friis² og centerchef Jette Vibe-Petersen¹

¹ Center for Kræft og Sundhed København, Københavns Kommune

² Frederiksberg Sundhedscenter, Frederiksberg Kommune

Indledning

Sundhedsstyrelsen offentliggjorde i januar 2012 et nationalt forløbsprogram for rehabilitering og palliation i forbindelse med kræft. Forløbsprogrammet er et led i Kræftplan III. Godt 50 % af borgere, som rammes af kræft, bliver i dag helbredt eller lever længe med deres sygdom, og det er derfor vigtigt, de gennem en struktureret indsats opnår eller vedligeholder bedst mulig funktionsevne fysisk, psykisk og socialt.

Denne artikel beskriver, hvordan et samarbejde mellem to kommuner omkring rehabilitering til kræfttramte borgere og deres familier kan udvikles og styrkes gennem målrettet kompetenceudvikling og videndeling.

I starten af 2012 udarbejdede Frederiksberg - og Københavns Kommune en samarbejdsaftale, som med et begrænset ressourceforbrug skulle forløbe over et år fra september 2012 til september 2013. Samarbejdsforløbet blev efterfølgende evalueret som et inspirerende, udbytterigt og effektivt udviklingsarbejde.

I denne artikel bruges både terminologien borger med en kræftsygdom og kræftpatient, og der anvendes begreberne genoptræning og rehabilitering vel vidende, at genoptræning er ét af elementerne i rehabilitering.

Baggrund

Baggrunden for samarbejdet var, at der - som konsekvens af Sundhedslovens § 119 om forebyggelse og sundhedsfremme og § 140 om genoptræning - i foråret 2012 blev ansat en kræftkoordinator (sygeplejerske) til at varetage rehabilitering af Frederiksbergborgere med kræft. Ansvarsområdet var at udvikle og implementere tilbud om rehabilitering til kræfttramte borgere henvist til Frederiksberg Sundhedscenter (FSC). I forvejen modtog FSC henviste borgere til genoptræning under og efter behandling for kræft fraset borgere med hoved-halskræft eller anden kræftsygdom med særligt komplekse problemstillinger. Disse kunne efter aftale med Københavns Kommune henvises til rehabiliteringstilbud i Center for Kræft og Sundhed København (CKSK), ligesom det var muligt at henvise yngre borgere til CKSK, så de kunne indgå i netværk med andre unge. FSC havde behov for at udvikle et rehabiliteringstilbud af høj faglig standard målrettet alle kræftpatienter i kommunen, så man ikke havde behov for at tilkøbe ydelser i anden kommune.

Center for Kræft og Sundhed København

CKSK har eksisteret siden 2007 og har opbygget en bred viden og erfaring om kræftpatienters rehabiliteringsbehov. Centret har været i en kontinuerlig udviklingsproces med kvalitetssikring af eksisterende - og udvikling af nye tilbud. CKSK er landets eneste kommunale rehabiliteringscenter udelukkende for kræftpatienter. Centrets tilbud er tværfagligt funderede, hvilket gør det muligt at tilbyde forskelligartede aktiviteter såsom: Samtaler med kontaktperson, patientundervisning, kostvejledning, fysisk aktivitet, socialrådgivning, rygestopkursus, foredrag og naturaktiviteter. Disse tilbud er for borgere med kræft og med bopæl i Københavns Kommune. CKSK huser desuden Kræftens Bekæmpelses Kræftrådgivning i København, som har tilbud til patienter, pårørende og efterladte uanset bopælskommune.

Frederiksberg Sundhedscenter

FSC åbnede i 2009 og har fokus på genoptræning og rehabilitering til alle borgere uanset diagnose. Der er tilbud om træning, vejledning, undervisning og støtte til hverdagens udfordringer. Et forløb indledes med en afklarende samtale med kræftkoordinatoren, som er kontaktperson for alle kræftframte. Et forløb er tværfagligt og kan indeholde fysisk træning, kostvejledning, socialrådgivning, rygestopkursus, motionsvejledning, opfølgende samtale ved kræftkoordinator eller deltagelse i kursusforløb. Psykologisk støtte varetages af Kræftens Bekæmpelse både i CKSK og ved arrangementer faciliteret eller arrangeret af lokalforeningen på Frederiksberg.

Samarbejdsaftalen

Samarbejdskontrakten blev udarbejdet af lederne fra CKSK og FSC, og der blev udpeget en tovholder fra hvert af centrene. For at dække den faglige kompetenceudvikling og supervision indenfor sygeplejerskens kerneopgaver var tovholderen på Frederiksberg kræftkoordinatoren og i København en sygeplejerske. Aftalen blev formuleret som eksemplarisk læring mellem to kommuner med basis i:

- Et regulært kompetenceudviklingsprogram for medarbejdere på FSC
- Deltagelse af medarbejder fra CKSK ved patientkonferencer på FSC
- Patientrettede aktiviteter med deltagelse af Frederiksbergborgere i gruppebaserede aktiviteter i CKSK

Økonomi

I henhold til ovenstående blev økonomien opdelt på de tre delelementer.

Element	Kr.
Kompetenceudvikling	75.000
Patientkonferencer	12.000
Patientrettede aktiviteter i CKSK	13.000
I alt	100.000

Tovholderens arbejdsopgaver

De to tovholdere mødtes i starten en gang om måneden, 2-3 timer pr. gang. Efterhånden som arbejdet i FSC skred frem, blev mødefrekvensen reduceret og trinvist erstattet af telefonmøder.

I starten handlede møderne om de erfaringer, der var gjort med rehabilitering i det noget større hus i Københavns Kommune og hvilke tilpasninger, der var påkrævet i et mindre hus. Der blev f.eks. talt om patientundervisning, sundhedspædagogisk tilgang (herunder motiverende samtale), samtalegrupper og indholdet i den visiterende første samtale. Arbejdsformen ved møderne var brainstorm og skitser på flipovers, som blev bragt med tilbage til Frederiksberg som udgangspunkt for det videre lokale udviklingsarbejde. Senere ændredes indholdet på møderne til debat om og evaluering af de ny erhvervede erfaringer i FSC.

Sideløbende med afvikling af den formelle kontrakt blev tovholderen fra FSC inviteret til at deltage i en netværksgruppe af sygeplejersker fra CKSK og Rigshospitalet. Denne gruppe har udviklet sig fra starten af centrets levetid i 2007 med det formål at styrke den sygeplejefaglige indsats i rehabilitering til kræftpatienter, og modellen har vist sig meget værdifuld i forhold til det tværsektorielle samarbejde.

Samarbejde omkring faglig udvikling

Temadag

Den grundlæggende kompetenceudvikling med planlægning af en temadag for den tværfaglige personalegruppe på FSC var et væsentligt punkt i kontrakten. Temadagen blev afholdt ca. seks måneder efter opstart af samarbejdet og på et tidspunkt, hvor flere af aktiviteterne var i gang i

FSC. Det var god timing, da personalet på det tidspunkt havde gjort sig egne erfaringer og dermed havde et fælles grundlag at lytte og spørge ud fra.

Formålet med dagen var at skabe en fælles platform for en videnbaseret og tværfaglig tilgang til kræftrehabilitering for den sundheds- og socialfaglige personalegruppe. Temadagen bestod af korte oplæg fra de forskellige fagprofessionelle i CKSK, deltagerinvolvering, holdningsdebat og gensidig erfaringsudveksling. Personalegruppen fra FSC var en behandlergruppe med brede faglige kompetencer på mange andre områder af kommunal genoptræning og rehabilitering og med varierende kendskab til kræftområdet.

Dagen indeholdt følgende overskrifter:

- Gensidig præsentation (inkl. erfaringsgrundlag)
- Præsentation af to typiske cases, den ene med palliativt sigte
- Viden om kræftrehabilitering, herunder begrebsafklaring og snitflader i arbejdet med rehabilitering
- Introduktion til og erfaringer fra CKSK
- Opsummering og fremtidige samarbejdsaftaler

Dagen blev evalueret som meget succesfuld både i forhold til at videndele og i forhold til at reflektere over og debattere holdninger til et kræftrehabiliteringsforløb og ikke mindst finde et fælles fodslag. Dagen skabte også et kendskab til hinanden på tværs af centrene, som har gjort den efterfølgende faglige sparring nemmere.

Samarbejdsaftalen indeholdt yderligere et fast timetal til kompetenceudvikling af henholdsvis fysioterapeuter og diætister. Disse timer blev planlagt inden for de enkelte grupper og var udover deltagelse i kostkurser eller på træningshold baseret på dialog og debat om konkrete faglige emner. Endvidere deltog tovholderen fra FSC i et patientundervisningsforløb over syv uger.

Timeforbrug

Det konkrete timeforbrug for de enkelte faggrupper til faglig sparring og til deltagelse som observatør på hold, er opgjort til:

Emne	Estimerede timer	Aktuelt timeforbrug
Diætist	16	24
Fysioterapeut	16	16
Faglig supervision	-	6
Møde mellem tovholdere	42	33
Tovholders deltagelse i ét patientkursus	19	19

I timeforbruget er ikke medtaget en ergoterapeut, da der endnu ikke var ansat en ergoterapeut i CKSK under kontraktens forløb. Der er heller ikke medtaget en socialrådgiver i timeforbruget, da der i FSC er tilknyttet en socialrådgiver med meget bred erfaring inden socialområdet, og derfor var der ikke behov for sparring i forhold til denne funktion.

Supervision

Der blev hver anden måned afholdt tværfaglige patientkonferencer på FSC. Formålet med konferencerne var at skabe rum til at kvalificere komplicerede patientforløb gennem videndeling og dialog i den tværfaglige gruppe med faglig supervision af tovholderen fra CKSK ved de tre første konferencer. Rammen var velkendt for de fleste fra andre fora, men det var udbytterigt med støtte til at holde fokus og sikre fælles fodslag på konferencerne.

Samarbejde omkring patientrettede aktiviteter

I løbet af samarbejdsperioden blev der beskrevet to konkrete aktiviteter for kræftramte borgere på Frederiksberg: Samtalegrupper og naturaktiviteter.

Intentionen var, at tovholderen fra FSC skulle deltage som gruppeleder i en udvalgt samtalegruppe faciliteret af Kræftens Bekæmpelse i CKSK. Det viste sig imidlertid ikke praktisk muligt, så der blev i stedet som en del af kontrakten etableret et samarbejde med en ekstern psykolog tilknyttet Kræftens Bekæmpelse og med erfaring i arbejdet med kræftpatienter. På FSC har man også forsøgt at etablere samtalegrupper for pårørende til kræftpatienter lokalt forankret på Frederiksberg, men der var udfordringer med rekruttering og fastholdelse i de længerevarende gruppeforløb. I stedet for samtalegrupperne udbydes nu et kursus i mindfulness til pårørende til mennesker med kronisk sygdom, og dette har umiddelbart større interesse og tilslutning.

Deltagelse i naturaktiviteter i CKSK var et af de åbne tilbud, som CKSK har i et formaliseret samarbejde med Naturstyrelsen. Tilbuddet har ikke været en del af den økonomiske aftale, idet FSC selv skulle afholde eventuelle udgifter og stille med en fysioterapeut, når der indgik deltagere fra FSC. Der har imidlertid været ganske lille interesse for tilbuddet. En del af kræftpatienterne har under behandlingsforløbet ikke overskud til flere aktiviteter, andre har haft nok i samværet med træningsfæller i centret, og for andre igen blev det for langt at rejse over kommunegrænsen. FSC har efterfølgende udbudt aktiviteter i lokalområdet, hvilket har været nemmere at rekruttere til.

Evaluerings

I de fastlagte møder mellem de to tovholdere har der været en stadig vurdering af behov, så indholdet hele tiden har kunnet tilpasses den virkelighed og de muligheder, som var og opstod indenfor samarbejdsaftalens ordlyd. Forløbet viser med al tydelighed, at behovet for sparring var størst i starten, og at kontakten hurtigt blev etableret ved nye problemstillinger eller spørgsmål.

Københavns Kommune startede rehabilitering af borgere med kræft tilbage i 2007 og har på grund af sin størrelse haft mulighed for at bygge et center alene målrettet kræftramte Københavnerne. Kommunen har indgået et tæt partnerskab med Kræftens Bekæmpelses kræftrådgivning, og de to organisationer samarbejder tæt om forløbene i CKSK.

Frederiksberg Kommune startede først kræftrehabilitering i 2012, hvorfor det for FSC har været en fordel at samarbejde med en kommune, som allerede havde viden om og erfaring med målgruppen. Med det sigte at kompetenceudvikle medarbejderne i FSC har det skitserede samarbejde mellem København og Frederiksberg været enestående, og det har været meget udbytterigt, at en erfaren kommune kunne være rollemodel for en mindre erfaren kommune.

Det har ind imellem været udfordrende at finde lighedspunkter, da rammer og økonomi i sagens natur er mere begrænsede i en mindre kommune. En af de store forskelle mellem Københavns- og Frederiksberg Kommune er, at Kræftens Bekæmpelses åbne rådgivning og café i CKSK giver mulighed for et anderledes åbent og livligt hus, hvor kræftpatienter, pårørende og efterladte kan komme direkte ind fra gaden og blive bekendt med huset og dets tilbud.

Samarbejdet har været en udbytterig arbejdsproces. For de to tovholdere blev det starten på et frugtbart og fremadrettet samarbejde, hvor der fortsat vil være fokus på implementering af Forløbsprogram for rehabilitering og palliation i forbindelse med kræft, herunder hvilke opgaver de forskellige sektorer og faggrupper skal varetage (krav, aftaler, opgavefordeling, henvisningsmuligheder, kommunikationsaftaler, dokumentation mm.). Det kan anbefales at indtænke den beskrevne model i forbindelse med kompetenceudvikling i relation til implementering af forløbsprogrammet.